

## Episode 3: Victor Lind - Fest/Gras

**Kåre Magnus Bergh:** I flere år har KORO arbeidet med kunst til det nye Regjeringskvartalet i Oslo. Kvartalet rommer en omfattende kunstsamling, og en rekke kunstnere har fått i oppdrag å skape nye verk for spesielt dette stedet. I denne sesongen møter vi seks av kunstnerne som har laget kunst til Regjeringskvartalet. Samtalene handler om kunstneriske prosesser, samarbeid og ideene bak verkene. Felles for disse kunstprosjektene er at de er skapt gjennom kollektivt arbeid. Det klinger godt på et sted som skal være en bastion for demokratiet og utføre det beste for fellesskapet. Jeg heter Kåre Magnus Bergh. Jeg er kunstner og programleder, og dette er Verksted.

Vi skal nå videre innover i A-blokka. Kunstneren du skal få møte heter Victor Lind. Han er maler og kjent grafiker. Lind har alltid vært engasjert i kunstneres rettigheter. Han har vært formann i Norske Billedkunstnere, og er fortsatt sterkt aktiv både politisk og som kunstner. Han har hatt en lang og innholdsrik kunstnerisk karriere på egen hånd, men også som en viktig del av kunstnergruppa Gras. I 1971 stilte kunstnerne i gruppen ut en grafisk mappe der de bidro med hvert sitt silketrykk. Mappen ble for noen år siden kjøpt inn av KORO, og består av totalt 15 trykk som i dag henger i det nye Regjeringskvartalet.

Velkommen skal du være, Victor.

**Victor Lind:** Tusen takk.

**Kåre Magnus Bergh:** Du, denne kunstnergruppa Gras, først: Hvem var det som var med?

**Victor Lind:** Det var 15 stykker. Den eldste var Per Kleiva, 37 år. Han var kjempegammell! Og Bjørn Melbye Gulliksen var 25. Og så var det da Willi Storn, Morten Krohg, meg selv selvfølgelig, Anders Kjær, Olav Orud og en del til. Jeg kan ikke ramse opp alle.

Men dette var en sånn venstreorientert gruppe som hadde truffet hverandre før i forskjellige demonstrasjoner og andre ting. Det som samlet det, var at alle jobbet veldig mot EU, EEC, norsk innmelding. Alle jobbet voldsomt mot USAs krig i Vietnam og bombingene. Så det var en slags venstreplattform. Ellers var folk helt til venstre og innover mot nesten Arbeiderpartiet, men ikke det.

**Kåre Magnus Bergh:** Var det først og fremst politikken som samlet dere før kunsten? Er det riktig å si?

**Victor Lind:** Det var det. Men det var også at alle var egentlig anerkjent på forhånd. For eksempel at vi hadde vært på Høstutstillingen, at vi var innkjøpt av Nasjonalgalleriet, og at vi hadde vært med på aksjoner på 1960-tallet mot udemokratiske organisasjoner blant billedkunstnerne som vi da fikk forandret på. Det forente oss, samt at alle prøvde ut et bildende kunstformspråk som var kontrært til det norske landskapsmaleriet.

**Kåre Magnus Bergh:** Hvorfor brukte dere grafikk som teknikk når dere skulle spre deres politiske budskap?

**Victor Lind:** Grafikk er jo noe man lager hundre, tusen eller ti av. Det er det enkle svaret på det. Pluss at silketrykket ga veldig mange nye muligheter. Du kunne innføre fotografiske

elementer for eksempel, som var mye vanskeligere hvis du skal stå der og male det. Det går, men når ukene går samtidig, så var det en ganske naturlig måte å gjøre det på.

**Kåre Magnus Bergh:** Dere brukte kunsten til å uttrykke dere. På hvilken måte?

**Victor Lind:** Veldig forskjellig. Noen laget striper. Per, Morten, jeg og Willi brukte den til å lage veldig mye bilder om Vietnam på den tiden. Det raste sånn som det gjorde for litt siden i Gaza. Det var den stemningen der. Folk var desperate etter hvordan man kunne gripe inn i dette her.

**Kåre Magnus Bergh:** Hva var dere da for den norske offentligheten? Var det noe som satte spor, og ble dere hørt i form av protestene?

**Victor Lind:** Ja, vi ble hørt.

**Kåre Magnus Bergh:** Hvordan opplevde dere det, å bli hørt?

**Victor Lind:** For eksempel når det gjaldt kampen mot norsk innmelding i EEC/EU, så kunne det være om natten i Gras... Når vi dannet Gras var det Willi Storn som fikk ideen om at vi måtte lage en gruppe, og så ringte han rundt til de 15 han kjente. Per Kleiva satte navnet på det: Gras. Det var gress som vokser opp nedenfra. Morten Krohg fant et lokale i Christian Krohgs gate, bestefarens gate, og dermed var vi dannet. Vi kjøpte inn utstyr så vi hadde et fullt grafisk verksted.

Det som da kunne skje var at én av oss laget et eller flere silketrykk som var plakater mot EU. Da kunne det være 30–40 stykker inne i lokalet, langt utenfor Gras' politiske sirkler. Noen sto og trykket, mens andre gikk ut på byen og limte opp plakater. Folk fant opp teknikker med å smøre lim på forhånd og rulle dem sammen så de raskt kunne opp på stolper og vegger. Per Kleiva laget for eksempel plakater på tykt raderpapir noen ganger, og det var veldig vanskelig å lime opp!

**Kåre Magnus Bergh:** Så det var på en måte en slags kommandosentral da, hvor det var stor aktivitet og folk gikk ut for å henge opp – som en motstandskamp?

**Victor Lind:** Helt riktig. Det ble etter hvert et sentrum for motstand for det vi kaller 70-åra og politisk kunst.

**Voiceover Kåre Magnus Bergh:** Mange av kunstnerne i gruppa var noen av de mest kjente i sin samtid. Kunstverkene ble ofte spredt i form av plakater og postkort. Dette var originale verk, trykket for hånd og gjerne i flere farger. Som plakater ble verkene limt opp ute på byen i nattens mulm og mørke.

**Kåre Magnus Bergh:** Hvis vi snakker om den mappen som er kjøpt inn og hengt opp i Regjeringskvartalet – den ble laget i 1971 og kjøpt inn av KORO mange år etterpå. Du har et verk der som heter «Fest». Hvordan ser det verket ut?

**Victor Lind:** Det er 70 x 100 på veldig fint papir. Det viser en veldig fin del av en jakke, deler av en skjorte, en hvit snipp, og en fantastisk flott tversoversløyfe med gullmønster og forskjellige ting. Over skjortekragen, der hvor hodet skulle vært, er det helt tomt.

**Kåre Magnus Bergh:** Han har ikke hode?

**Victor Lind:** Nei.

**Kåre Magnus Bergh:** Hva tenker du om at det verket henger inne i maktens høyborg i Regjeringskvartalet – denne pyntede figuren uten hode?

**Victor Lind:** Jeg tenker at det burde være til ettertanke. Det er et flott bilde. Men det henger nå der i maktens høyborg. Vi tenkte at veldig mange folk skulle kunne kjøpe den mappen i 1971. Den ble stilt ut på Kunstnernes Hus i Oslo og kostet 1500 kroner den gangen, altså 100 kroner per trykk. De som kjøpte det var Nasjonalgalleriet, Kulturrådet, Riksgalleriet og nesten alle museer i Norge – men nesten ingen andre privatpersoner. Fordi det som koster lite, kan jo ikke være noe verdt!

**Kåre Magnus Bergh:** Det var nesten for billig, altså? Men det var et annet verk du skulle ha med som utgangspunkt. Hva var det første forslaget, «Enebakks regnskap»?

**Victor Lind:** «Enebakks regnskap» var en svart bakgrunn med klønete skrift i oransje som viste et familieregnskap. Der var det inntekter, utgifter til renter, avdrag, mat, klær og 40 kroner til fornøyer. Og så gikk det i underskudd på 290 kroner. Tittelen var faktisk «Underskudd». Jeg trykket det i 100 eksemplarer.

**Kåre Magnus Bergh:** Rynket de andre i gruppa på nesen av det?

**Victor Lind:** Ja, de rynket på nesen, og den rynkingen tok jeg hensyn til. Så da laget jeg et nytt forslag i 100 eksemplarer, nemlig «Fest».

**Kåre Magnus Bergh:** Var dere enige hele tiden i gruppa? Grupper har jo en tendens til å begynne å krangle etter hvert.

**Victor Lind:** Det var diskusjoner hele tiden, både om kunst og masse om politikk. Og så var det noen ting man ikke ble enige om. Gruppa varte til 1974, dels fordi noen flyttet fra Oslo, og delvis fordi det delte seg.

**Kåre Magnus Bergh:** Ble det fraksjoner i gruppa?

**Victor Lind:** Den røde kjernen ble for sterk, antakeligvis.

**Kåre Magnus Bergh:** Hvor havnet du da?

**Victor Lind:** På den ytterste røde sirkel, sammen med Per, Morten og en del andre.

**Kåre Magnus Bergh:** Så da fortsatte dere på egen hånd?

**Victor Lind:** Nei, vi oppløste Gras, og så gjorde vi det om til et verksted som var åpent for alle, som eksisterer den dag i dag: Nora-Gras.

**Kåre Magnus Bergh:** På 70-tallet eksisterte det jo flere kunstnergrupper i Norge, Tyskland og Danmark. Hva skilte dere fra andre grupper?

**Victor Lind:** Det som skiller Gras fra andre grupper internasjonalt og nasjonalt, er at vi ikke hadde noe program for hvordan man skulle lage kunst. Vi laget det vi brant for og støttet hverandre i det. Da ble det bra kunst, i stedet for å prøve å sirkle inn for eksempel sosialrealismen.

**Kåre Magnus Bergh:** Kan man si at dere var med på å starte en del rettigheter og kunstnerorganisasjoner som eksisterer i dag?

**Victor Lind:** Ja, det er riktig.

**Kåre Magnus Bergh:** Hva tenker du om det? Det må jo være noe du er stolt av.

**Victor Lind:** Det var en selvfølge. Jeg var første formann i det som i dag heter NBK (Norske Billedkunstnere), redaktør for de fire første numrene av bladet Billedkunst, formann i aksjonskomiteen for Kunstneraksjonen, og satt i direksjonen på Kunstnernes Hus. Til slutt fant vi ut at man ble det man kaller toppolitiker, så man måtte slutte å la seg velge. Det handler om å jobbe med ting, finne riktig standpunkt og mobilisere folk.

**Kåre Magnus Bergh:** Mitt inntrykk er at det å være politisk kunstner på den tiden ga en større gjennomslagskraft. Er du enig i det?

**Victor Lind:** Man *skapte* seg større gjennomslagskraft. Hvis man er 15 stykker som prøver å komme gjennom en låst dør, gjør man det med letthet. Det var veldig fint at noen gikk i spissen for politiske handlinger. Det er det man mangler i dag.

**Voiceover Kåre Magnus Bergh:** Victor Lind er sønn av en amerikansk jødisk kvinne og har norsk far. Han ble født i 1940, samme år som Nazi-Tyskland okkuperte Norge. Fordi Linds mor aldri ble registrert som jødisk, ble han aldri del av gruppen med norske jøder som ble deportert til konsentrasjonsleirene i 1942. Norges rolle i Holocaust har vært et stort tema i flere av Linds verk og utstillinger. Han har også laget et kunstverk som et slags minneste for Carl Fredriksens Transport ved Carl Berners plass i Oslo. Det var dekknavnet på en hemmelig flyktningtransport under andre verdenskrig.

Før denne podcasten sa du at jeg måtte gå og se denne minnelunden ved Carl Berner, og der var jeg i dag tidlig. Hva var Carl Fredriksens Transport for noe?

**Victor Lind:** Historien var at det var et gartneri i Gartner Syversens vei. Der var det drivhus på tvers av veien. Da jeg sto på fortauet der og skjønnte at jeg sto inne i det opprinnelige glasshuset, tenkte jeg helt spontant: «Dette er et fint sted».

**Kåre Magnus Bergh:** Som ble tittelen på minnelunden?

**Victor Lind:** Ja, jeg tenkte at det var et fint navn. Gruppen besto av gartner Rolf Syversen, politimann Alf Pettersen og kona Gerd, samt Larsen som styrte en lastebiltransportsentral. De laget en organisasjon for hjemmefrontfolk og jødiske familier som lå i dekning og trengte transport. De ble hentet med drosjer og privatbiler og kjørt til gartneriet. Der kom to lastebiler med bevæpnede folk, og det ble lastet 20 personer – voksne og barn – på hver bil. De kjørte opp Trondheimsveien til svenskegrensen, hvor folk gikk den siste kilometeren over. Deretter var det å kjøre tilbake, gjemme våpnene og gå på jobb igjen.

**Kåre Magnus Bergh:** De fikk ut nesten 1000 personer i løpet av krigen?

**Victor Lind:** Nesten 1000, hvorav nesten halvparten var jøder.

**Kåre Magnus Bergh:** Du holdt på i syv år med å lage dette minnesteedet. Du tok vel egentlig bare stedet?

**Victor Lind:** Jeg bare tok stedet! Jeg tenkte at det passer til å bli dette, da det ligger rett ved det opprinnelige gartneriet. Jeg planla, satte opp et budsjett og søkte støtte fra Oslo kommune, DNB Sparebankstiftelsen og KORO.

**Kåre Magnus Bergh:** Dette er et fint sted.

**Victor Lind:** Det er det virkelig.

**Kåre Magnus Bergh:** Er det mulig å få et politisk gjennomslag som kunstner i dag, tror du?

**Victor Lind:** Absolutt. Men du får ikke noe særlig gjennomslag uten at det er en eller annen politisk snert.

**Kåre Magnus Bergh:** Har det en verdi?

**Victor Lind:** Det har enorm verdi. Folk lærer at man må omgås forskjellige folk. Heldigvis er vi forskjellige, ellers hadde verden vært kjedelig og lite skapende. Å skape er et språk og et redskap for å finne ut av ting, og da må man gjerne ha motstridende informasjon.

**Kåre Magnus Bergh:** Victor Lind, det har vært utrolig hyggelig å ha deg på besøk. Tusen takk for at du kom.

**Victor Lind:** Tusen takk skal du ha. Nå fikk vi snakket sammen.

**Kåre Magnus Bergh:** Det gjorde vi. Ha det godt!

**Victor Lind:** Ha det.

**Kåre Magnus Bergh:** Denne podcasten er produsert av Feelgood Film & TV for KORO, og er laget av Anna Katharina Haukland, Anne-Lill M. Hemmingsen og Nina Frang Høyum fra KORO. Manusforfattere er Anne Gerd Grimsby Haarr og meg, Kåre Magnus Bergh. Episoden er klippet av Jesper Topstad, og produsenter er Miriam Offerdal Berg og Thomas Olaysen.